

Medailles Vancouver 2010

Over de hoogst haalbare sportonderscheiding

Ten opzichte van de olijvenkrans die atleten in het oude Griekenland wonnen, is er op het gebied van sportprijzen in de loop van de tijd veel veranderd. Deze stelling wordt opnieuw bevestigd bij de XXIe Olympische Winterspelen die van 12 tot en met 28 februari plaatsvonden in Vancouver, Canada.

In tegenstelling tot de medailles vervaardigd voor de Olympische Zomerspelen, die decennia lang dezelfde afbeelding toonden, kennen de medailles van de verschillende edities van de Olympische Winterspelen weinig overeenkomsten met elkaar. De glazen, geëtste medailles van Albertville 1992 hadden bijvoorbeeld weinig gemeen met de granieten medailles van Lillehammer 1994 of met de rivierkeien van Salt Lake City 2002. In de afgelopen decennia reflecteerde het 'eremetaal' voor de winterspelen vooral lokale aspecten van het gastland en zijn cultuur. Daarbij leek de enige overeenkomst tussen die medailles dat ze herkenbaar zijn als 'gouden', 'zilveren' of 'bronzen' plakken.

Voor de medailles voor de Olympische Spelen en de Paralympics van 2010 riep het Vancouver Organizing Committee (VANOC) eind 2008 wereldwijd penningmakers op zich in te schrijven voor een ontwerpwedstrijd, waarna een proces van vijf stappen volgde dat na acht maanden uiteindelijk een winnaar opleverde. De VANOC zocht een kunstenaar of ontwerper die een inspirerende, tijdloze medaille voor de Olympische en Paralympische Winterspelen zou ontwerpen, die bovendien uiting zou geven aan 'de buitengewone inspanning, vastberadenheid en passie van de atleten'. Hoewel de kunstenaars binnen bepaalde richtlijnen moesten werken voor wat

betreft omvang en inhoud, kregen zij voldoende vrijheid om niet in hun creatieve proces te worden belemmerd. Zo verdiende een ronde medaille op voorhand de voorkeur, maar die vorm was niet heilig. Wel stond op voorhand vast dat de Royal Canadian Mint de medailles zou gaan produceren, dus kreeg de Mint al bij het ontwerpproces een adviserende stem toebedeeld.

Gedurende de eerste zes weken konden geïnteresseerde kunstenaars, ontwerpers en 'creative teams' zich aanmelden met een portfolio en een motivatie waarom juist zij de medailles zouden mogen ontwerpen. Aan de hand van deze inzendingen koos een jury vervolgens een aantal gegadigden die daadwerkelijk aan de slag mochten. Uit de inzendingen van dat gezelschap selecteerde zij uiteindelijk een shortlist, waaruit het definitieve ontwerp werd gekozen. Vervolgens werd het winnende ontwerp ter beoordeling voorgelegd aan het Internationaal Olympisch Comité (IOC) en het Internationaal Paralympisch Comité (IPC) voor de definitieve goedkeuring. Uiteindelijk viel de keuze op het ontwerp van de Canadese aboriginal ontwerpster en kunstenaar Corrine Hunt en de internationaal bekende industrieel ontwerper Omer Arbel.

JANJAAP LUIJT

*Olympische medailles
Vancouver 2010,
voorzijde (verkleind)*





Winnend ontwerp

Wat meteen opvalt aan de medailles is hun aparte gegolfde vorm. Een vorm die associaties moet oproepen met de bergen, zee en sneeuw in British Columbia, de regio waar de Spelen worden gehouden. Het belangrijkste verschil tussen de medailles voor de Olympische en de Paralympische Spelen is de vorm. De Olympische medailles zijn rond en de Paralympische medailles vierkant met afgeronde hoeken. De Olympische medailles hebben een diameter van 100 mm en zijn ongeveer zes mm dik. De Paralympische medailles zijn even dik, maar



Corrine Hunt, Orka



Corrine Hunt, Raaf

zijn met hun breedte van 95 mm iets kleiner. Toch wegen de medailles (afhankelijk van de vorm en het gebruikte metaal) tussen de 500 en 576 gram, waarmee het de zwaarste Olympische en Paralympische medailles uit de geschiedenis zijn. De VANOC heeft bewust voor dit substantiële gewicht gekozen, opdat de winnaar de significante aanwezigheid van zijn medaille tijdens de uitreiking ervaart.

Elke medaille heeft op de voorzijde een uniek, met de hand uitgesneden gedeelte dat een deel van een abstract kunstwerk toont. De twee grotere uitgangskunstwerken zijn gemaakt door Corrine Hunt en gebaseerd op het culturele erfgoed van de Komoyue en Tlingit. Zij koos de orka als het motief voor de Olympische medailles en de raaf als het motief voor de Paralympische medailles. In haar cultuur wordt de orka vaak geassocieerd met de eigenschappen van kracht, waardigheid en teamwork. De slanke en krachtige zwart-witte walvissen zijn talrijk in de wateren langs de westkust van Canada.

Voor de Paralympics koos zij de raaf als symbool. De sterke vleugels en het trotse profiel van deze vogel associeert zij met transformatie, maar ook met vastberadenheid, creativiteit en wijsheid. Associaties waar het Internationaal Paralympisch Comité (IPC) erg gelukkig mee is.

De keerzijde van de medailles bevat de officiële namen van de Spelen in het Engels en Frans (zowel de twee officiële talen van Canada, als van de Olympische Spelen), het logo van Vancouver 2010 en de naam van de sport en het evenement waarvoor de medaille is toegekend. Op de Paralympische medailles staat de tekst ook in braille. Het devies van deze Spelen, 'With Glowing Hearts / Des plus brillants exploits', is in witte letters op de blauwe en groene linten gedrukt.

Zoals gezegd is elke medaille uniek en verbeeldt de versiering een onderdeel van een groter kunstwerk. Om het deel van

het grotere geheel terug te kunnen vinden, krijgt iedere winnaar met zijn medaille een zijden sjaal waarop het volledige uitgangskunstwerk gedrukt is. Zodoende kan hij de plaats van zijn medaille bepalen ten opzichte van die van andere atleten. Behalve dit zijden sjaaltje ontvangt elke prijswinnaar ook een cassette om deuken en krasen te voorkomen.

Ontwerpers

Corrine Hunt werd in 1959 geboren in Alert Bay, British Columbia. Na haar opleiding tot kunstenaar vervaardigde zij hedendaagse kunst gebaseerd op thema's en tradities van culturele Komoyue en Tlingit-achtergrond. Vanaf het begin van haar carrière graveert zij ringen, armbanden, hangers en broches, maar ook vervaardigde zij moderne totempalen uit gerecycled hout en andere sculpturale installaties. Alles gebaseerd op verhalen uit haar cultuur te vertalen naar het hedendaagse leven.

De eveneens in Vancouver gevestigde industrieel ontwerper en architect Omer Arbel, gebruikte zijn materiaal-kennis om het golvende ontwerp van de medailles te realiseren. Om dit effect te bereiken moet elke medaille negen keer geslagen worden, voordat het gewenste resultaat zichtbaar wordt.

Royal Mint

Het is de tweede keer dat de Royal Canadian Mint Olympische medailles vervaardigt. De eerste keer was voor de Olympische Spelen van Montreal 1976. Voor het evenement in Vancouver slaat de Munt 615 Olympische en 399 Paralympische medailles. Dit zijn er iets meer dan het aantal wedstrijdonderdelen, zodat bij gelijkspel twee dezelfde denominaties uitgereikt kunnen worden.

De hoeveelheid materiaal voor de medailles bestaat uit ruim 2 kilogram goud, 1.950 kilogram zilver en 903 kilogram koper. Het benodigde goud is uitsluitend bestemd om zilveren medailles te vergulden, die daarna voor 'goud'



Paralympische medailles Vancouver 2010, keerzijde (verkleind)

doorgaan. Vandaar dat er ruim twee keer zoveel zilver nodig is als koper en nauwelijks goud. In overleg met de organisatie heeft de Munt getracht zoveel mogelijk gebruik te maken van Canadese grondstoffen afkomstig uit British Columbia, Ontario, Newfoundland en Labrador. Maar om aan de volledige vraag te voldoen, moest de Munt toch ook een beroep doen op voorraden in Alaska, Chili en Peru.

In juli begon de Munt met het slaan van de medailles; een opdracht die in november is afgerond met een presentatie van het resultaat. De medailles liggen dus klaar. Het is nu alleen nog even afwachten hoeveel exemplaren binnenkort aan Nederlandse collecties kunnen worden toegevoegd. ■

Foto's en rechten daarop: Vancouver Organizing Committee (VANOC), Vancouver B.C., Canada.

Janjaap Luijt (1966) verricht archiefonderzoek in opdracht van notarissen, bedrijven en particulieren. Zijn eigen interesse ligt daarbij bij de gouden en zilversmeden van de zeventiende en achttiende eeuw en de geschiedenis van de Munt te Utrecht. Hij is hoofdredacteur van *De Beeldenaar*.

De ontwerpers bij de presentatie

